

שיקום והעצמת אתרי תש"ח לרגל ציון 70 שנה להקמת המדינה

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ס, לרגל ציון יום העצמאות ה-70 למדינת ישראל; מתוך הכרה והוקרה של תפקידם של בני דור תש"ח- מנהיגים, לוחמים ואזרחים כאחד בהקמת המדינה ובבנייתה, ומתוך רצון לשמר, לשקם, להנציח ולהנחיל את פועלם באמצעות השקעה ממשלתית בנכסי מורשת לאומית המביאים לידי ביטוי את פועלם וערכיהם:

1. לאמץ את החלטת ועדת ההיגוי של אגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת (להלן – **המשרד**) לכלול בתוכנית העבודה של האגף לשנת 2018 את מיזמי המורשת הבאים, מבין מיזמי המורשת שאושרו על ידי היות שנמצאו ראויים וזמינים לביצוע, ולהנחות את המשרד לקדם את ביצוע עבודות הפיתוח והשדרוג במיזמים אלה:

- א. מוזיאון האצ"ל בשוני - חידוש המוזיאון והתצוגות והנגשתו לקהל הרחב בסכום של 4 מלש"ח מתוך תקציב המשרד, זאת, לצד השקעת אגף מורשת במוזיאוני משרד הבטחון לתולדות הכוח המגן העברי בארץ ישראל, ובכללם: מוזיאון ההגנה, מוזיאון הלח"י, מוזיאון האצ"ל בתש"ח ומוזיאון אסירי המחתרות;
 - ב. אום רשרש- הקמת מרכז מורשת המספר את סיפור כיבוש אילת ב-48', בסכום של 3 מלש"ח מתוך תקציב המשרד;
 - ג. בית בן גוריון- תכנון, פיתוח והרחבת בית בן גוריון, וכן פיתוח תוכן לתצוגה בסכום של 1 מלש"ח מתוך תקציב המשרד;
 - ד. בית וייצמן- הפקת סרט חדש על תרומתו של חיים ויצמן להקמת המדינה ולמדע, בסכום של 450 אש"ח מתוך תקציב המשרד;
 - ה. מוזיאון הרכבל- שדרוג המוזיאון וחידוש התצוגות על מנת לספר את סיפורו של הרובע היהודי ושל הכוחות הלוחמים הנצורים במלחמת השחרור וכן את סיפורו של הר ציון בהקשרו היהודי ובהקשר למלחמות המאה ה-20 בסכום של 600 אש"ח מתוך תקציב המשרד;
 - ו. מרכז מורשת הנח"ל להתיישבות- פיתוח אתר ההנצחה לחללי הנח"ל כך שיהווה מרכז לתולדות הנח"ל ותרומתו להתיישבות במדינה בסכום של 1 מלש"ח מתוך תקציב המשרד;
 - ז. מרכז למורשת ההתיישבות החקלאית בנגב בנחל עוז - הקמת מוזיאון ומרכז מבקרים בחדר האוכל הישן של קיבוץ נחל עוז, על מנת לספר את סיפורו של נחל עוז תוך התמקדות בנושא גידולי השדה ותרומת החקלאות בקביעת גבולות המדינה, בסכום של 1 מלש"ח מתוך תקציב המשרד.
2. ככל שיידרשו התאמות תקציביות של הסכומים המשוערים הנקובים לעיל, הן תאושרנה על ידי ועדת ההיגוי של האגף. ביצוע המיזמים לרבות ההתאמות התקציביות, במידה שיאושרו, יעשה בהתאם ובכפוף לנהלי האגף ולכל דין, לרבות דיני המכרזים.

דברי הסבר

רקע כללי

אגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת פועל למען שיקום והעצמת תשתיות המורשת הלאומית, באמצעות השקעה ממשלתית בשיקום, שימור, שחזור, שדרוג, בפיתוח, מחקר, הסברה, והעצמת נכסים (מוחשיים ובלתי מוחשיים) היסטוריים ואוצרות תרבות, המביאים לידי ביטוי את המורשת הלאומית של עם ישראל בארצו למען חיזוק הזהות הישראלית, עושרה התרבותי וחוסנה המלכדי. בהמשך לפעילותו זו, פרסם אגף מורשת בחודש מאי 2016 קול קורא אשר הזמין גופים המבקשים לשדרג, לפתח ולהעצים נכסי מורשת לאומית, להגיש בקשה להיכלל בפעילות האגף. לצורך קביעת העקרונות המנחים וכן דירוג הנכסים המיועדים להיכלל במסגרת פעילות האגף, הסתייע האגף בצוות מומחים רב תחומי, אשר השלים את מלאכת המיון והדירוג והגיש את המלצותיו. המלצות אלה הובאו בפני ועדת ההיגוי הבינמשרדית המלווה את פעילות האגף, ובישיבתה מיום 6.8.2017 אישרה וועדת ההיגוי את תכנית העבודה של האגף לחומש הנוכחי, ובכלל זה מספר מיזמי מורשת העוסקים באישים, אירועים ואתרים מתקופת מלחמת השחרור והקמת המדינה.

במסגרת ישיבת הממשלה המיוחדת הנערכת לרגל ציון יום העצמאות ה-70 למדינת ישראל, ומתוך הכרה עמוקה בתפקידים הייחודי של בני דור תש"ח בהקמת המדינה ויישובה, מוצע כי הממשלה תאמץ את החלטת ועדת ההיגוי ביחס למיזמי "תקופת ראשית המדינה" וביחס למיזמים המנציחים את פעילות כוחות המגן העבריים שאיפשרו את הקמת המדינה, כפי שיפורט להלן (למעט המיזמים הבאים: 1. "שביל העצמאות" אשר ביצעו הסתיים זה כבר 2. מיזם "ציורי קיר" אשר אינו מתמקד באתר מסוים ומתפרס מעבר לשנות ראשית המדינה 3. המיזמים המבוצעים במסגרת מוזיאוני משרד הבטחון).

המיזמים המפורטים בהצעה נבחרו מבין המיזמים שהוגשו במסגרת הקול הקורא, נמצאו ראויים וזמינים לביצוע.

הוצאת המיזמים לפועל מותנית בקבלת כל האישורים הנדרשים עפ"י דין, ובכלל זה האישורים הנדרשים עפ"י חוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992 והתקנות מכוחו, וכפופה לעמידת המיזמים בכל הדרישות שייקבעו על ידי ראש האגף והגורמים במשרד ירושלים ומורשת המוסמכים לאשר את ההתקשרויות ולהתקשר בהסכמים הנדרשים לביצוע. בתוך כך, מימוש התוכנית כפוף להתחייבות של כל אחד מן הגופים שנכס המורשת בבעלותם להעמדת הנכס פתוח לציבור ולהפעלתו, לשימורו והחזקתו בתנאים מסוימים לטווח ארוך, הכל כקבוע בנהלי האגף. ככל שיידרשו התאמות תקציביות של הסכומים המשוערים הנקובים בהצעת ההחלטה, הן תאושרנה על ידי ועדת ההיגוי של התכנית, ובהתאם לנהלים המקובלים באגף. יצוין כי המימון המקביל שקיים במיזמים יבוא הן ממקורות חוץ ממשלתיים והן ממקורות ממשלתיים אחרים שאינם תקציב התכנית.

המיזמים:

מוזיאון האצ"ל בשוני- אתר שוני שבין זכרון יעקב לבנימינה שימש כתיאטרון קטן בתקופה הרומית. האתר נחפר בחלקו, שוקם ושוחזר, ומשמש כיום למופעים וכמוזיאון לפיסול. בתקופה הביזנטית היה במקום בית בד גדול ששרידיו חשופים, ובימי הביניים הוא הפך

לחאן. בתקופה שבין שנות ה-20 לשנות ה-40 של המאה הקודמת שימש המקום כאתר "מעבר" וגיבוש של קבוצות שהתכוונו לעלות על הקרקע באזור. בימים של טרום המדינה התיישבה במקום קבוצת משפחות שלימים הקימה את נחלת ז'בוטינסקי בבנימינה. האתר היה גם לשטח אימונים של האצ"ל, ממנו יצאו גם הפורצים לכלא עכו, ובמקום פועל כיום מוזיאון האצ"ל. במסגרת המיזם יחודשו המוזיאון והתצוגות תוך שיקום המבנה והנגשת המקום לכלל הציבור. עלות המיזם הינה 4 מלש"ח מתקציב המשרד.

יצוין כי במסגרת תוכנית העבודה של האגף לחמש השנים הקרובות אישרה ועדת ההיגוי השקעה בשורה של מוזיאונים לתולדות כח המגן העברי, ובהם: מוזיאון ההגנה, מוזיאון הלח"י, מוזיאון האצ"ל בתש"ח ומוזיאון אסירי המחתרות. ההשקעה במוזיאונים אלו תתבצע בשיתוף עם משרד הבטחון.

אום רשרש- אום רשרש הוא שמו של מתחם שיטור עות'מאני שנבנה צפונית למפרץ אילת. לאחר מלחמת העולם הראשונה עבר השטח לידי המנדט הבריטי, ובמקום נבנתה תחנת משטרה מנדטורית מבקתות שנבנו מלבני בוץ על חוף הים. ב-1940 הוקמה באום רשרש תחנה מטאורולוגית בשל התגברות הטיסות הצבאיות והאזרחיות במהלך מלחמת העולם השנייה והצורך בשירותי חיזוי מטאורולוגיים. אום רשרש נכבשה על ידי צה"ל במסגרת מבצע עובדה, שהיה אחרון מבצעי צה"ל במלחמת העצמאות, וכך נקבע שאום רשרש והחוף הצפוני של מפרץ אילת יהיו בתחום מדינת ישראל, ובשטח נבנתה העיר אילת. הבקתה שנותרה ממשטרת אום רשרש הוכרזה אתר מורשת. במסגרת המיזם יוקם מוזיאון למורשת העיר אילת וכיבוש אום רשרש במלחמת העצמאות. עלות המיזם הינה 3 מלש"ח מתקציב המשרד.

בית בן גוריון- הבית הוקם בשנת 1930 כחלק משכונת פועלים א', הורחב ע"י האדריכל אריה שרון בשנת 1946 עבור משפחתו של דוד בן גוריון ושימש למגורי המשפחה ומגורי ראש הממשלה, בתקופת מגוריו בתל אביב. בהתאם לצוואתו של בן גוריון, הפך הבית למוזיאון ומרכז מבקרים המספר על אספקטים שונים בחייו ופעילותו של האיש. הבית ההיסטורי, על התוספות השונות שבו משוקם ומשקף את מצבו בתקופת בן גוריון. במסגרת המיזם יוקם מבנה חדש בשטח שמאחורי הבית ההיסטורי, שיוקדש כולו לבן גוריון, האיש, פועלו, התקופה בה פעל ומשמעותם בחיי ארץ ישראל והקמת המדינה. המבנה החדש יכלול אודיטוריום, ארכיון ותצוגות בתוספת אמצעי המחשה חדישים. עלות המיזם הינה 1 מלש"ח מתקציב המשרד.

בית וייצמן- בית וייצמן המצוי בשטחי קמפוס מכון ויצמן למדע, היה ביתם הפרטי של בני הזוג וייצמן. את ביתם בארץ ישראל בחרו לבנות ברחובות, בצמוד למכון זיו שייסד ד"ר וייצמן בשנת 1934, וממנו צמח לימים מכון ויצמן למדע. הבית תוכנן בידי האדריכל היהודי הנודע אריך מנדלסון, שעזב את גרמניה עם עליית הנאצים לשלטון. בית וייצמן היה עבודתו הראשונה של מנדלסון בארץ ישראל. עם בחירתו של ד"ר וייצמן לנשיא המדינה, הפך הבית למשכן הרשמי של נשיא ישראל. לאחר מותו עבר המשכן הרשמי לירושלים. בני הזוג תרמו את האחוזת, את הבית ואת תכולתו למדינת ישראל, במטרה לשמר את מורשתו של הנשיא הראשון. שיפוץ ראשון בוצע בבית בשנת 1978 והוא נפתח כמוזיאון לקהל הרחב. במסגרת המיזם יופק סרט חדש שיביא לידי ביטוי את תרומתו הגדולה של ד"ר חיים וייצמן להקמת מדינת ישראל ולמדע. הסרט יוקרן למבקרים בבית וייצמן. עלות המיזם הינה 450 אש"ח מתקציב המשרד.

מוזיאון הרכבל- מתוך מבנה היסטורי שהוקם ע"י מסדר סנט ג'ון כבית חולים למחלות עיניים, על הגדה המערבית של גיא בן הנום, פעל בתקופת מלחמת השחרור מתקן "רכבל" לאספקה לרובע היהודי הנצור ולכוחות שנמצאו על הר ציון שבצד המזרחי של הגיא. המבנה שוקם חלקית ושלושה מחדריו מוקדשים למוזיאון לסיפור הרכבל והקשר עם הר ציון ועם הרובע היהודי הנצור. במסגרת המיזם יוכשרו יתר חללי המבנה למוזיאון שיספר הן את סיפור הרכבל והן את סיפור הר ציון בהקשרו היהודי ובהקשר למלחמות המאה ה-20. עלות המיזם הינה 600 אש"ח מתקציב המשרד.

מרכז מורשת הנח"ל להתיישבות- מאז 1948 הקים הנח"ל כ-136 ישובים חדשים (שצמחו מהיאחזויות) ותגבר כ-200 ישובים צעירים קיימים. אתר ההנצחה לחללי הנח"ל בפרדס חנה הוקם כדי להנציח את חללי הנח"ל שנפלו במערכות ישראל, והוא משמש כבית למשפחות הנופלים וכמרכז חינוכי לבני נוער. במסגרת המיזם יהפוך אתר ההנצחה למרכז לתולדות הנח"ל ותרומתו למדינה, באמצעות הקמת תצוגות חדשות, שימוש באמצעי המחשה חדישים, הקמת אודיטוריום ועוד. ההשקעה של תכנית מורשת תתמקד בנושא ההתיישבות. עלות המיזם הינה 1 מלש"ח מתקציב המשרד.

מרכז למורשת ההתיישבות החקלאית בנגב במחל עוז- קיבוץ נחל עוז הוקם בשנת 1951 כהיאחזות על גבול רצועת עזה, בקרבת מקום לקיבוץ בארות יצחק המקורי, שפונה במלחמת השחרור. ההיאחזות הפכה ליישוב קבע בשנת 1953, ולמרות הקשיים שנבעו ממיקום הקיבוץ על גבול הרצועה, פיתח הקיבוץ חקלאות שדה מרשימה, שהתבססה בחלקה הגדול על גידול תפוחי אדמה. במסגרת המיזם יוקם מוזיאון ומרכז מבקרים בחדר האוכל הישן של הקיבוץ ובצריף ההיאחזות הראשון, שיספר את סיפורה של נחל עוז תוך התמקדות בנושא גידולי השדה בנגב ותרומת החקלאות בקביעת גבולות המדינה. המיזם יכלול את שיקום המבנים ההיסטוריים ויצירת תצוגה חדשה. עלות המיזם הינה 1 מלש"ח מתקציב המשרד.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

לא רלוונטי

תקציב

תקציב כולל בסך של 11,050,000 מלש"ח מתוך תקציב המשרד

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

לא רלוונטי.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

שר האוצר- תומך

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יחס ההצעה

מצ"ב.

סיווגים

ראשי : ביצועי (1)

משני : תרבות, סמלים וטקסים (8)

מוגש על ידי שר ירושלים ומורשת

א' באייר התשע"ח
16 באפריל 2018

היועצת המשפטית

ירושלים, א' אייר, התשע"ח

16 באפריל, 2018

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה: שיקום והעצמת אתרי תש"ח לרגל ציון 70 שנה להקמת המדינה

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

1. אגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת פועל למען שיקום והעצמת תשתיות המורשת הלאומית, באמצעות השקעה ממשלתית בנכסים היסטוריים מוחשיים ובלתי מוחשיים, ובאוצרות תרבות, המביאים לידי ביטוי את המורשת הלאומית של עם ישראל בארצו למען חיזוק הזהות הישראלית, עושרה התרבותי וחוסנה המלכדי. במסגרת פעילותו זו, פרסם אגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת בחודש מאי 2016 קול קורא אשר הזמין גופים המבקשים לשדרג, לפתח ולהעצים נכסי מורשת לאומית, להגיש בקשה להיכלל בפעילות האגף.
2. לצורך קביעת העקרונות המנחים וכן דירוג הנכסים המיועדים להיכלל במסגרת פעילות האגף, הסתייע האגף בצוות מומחים רב תחומי, אשר השלים את מלאכת המיון והדירוג והגיש את המלצותיו ביחס למיזמי המורשת המומלצים לזכות בהשקעה ממשלתית בחמש השנים הקרובות. המלצות אלה הובאו בפני ועדת ההיגוי הבינמשרדית המלווה את פעילות האגף.
3. ועדת ההיגוי אישרה, בישיבתה מיום 6.8.2017, את הכללת הנכסים והמיזמים המנויים בהצעת ההחלטה בתכנית העבודה של אגף מורשת החל משנת 2018. המיזמים המפורטים בהצעת ההחלטה הם אלו שאושרו על ידי ועדת ההיגוי ומשקפים את מיזמי "תקופת ראשית המדינה" ואת המיזמים המנציחים את פעילות כוחות המגן העבריים שאיפשרו את הקמת המדינה. זאת, למעט המיזמים הבאים: 1. מיזם "שביל העצמאות" אשר ביצעו הסתיים זה כבר 2. מיזם "ציורי קיר" אשר אינו מתמקד באתר מסוים ומתפרס מעבר לשנות ראשית המדינה 3. המיזמים המבוצעים במסגרת מוזיאוני משרד הבטחון. במסגרת ישיבת הממשלה המיוחדת הנערכת לרגל 70 שנה לקמת מדינת ישראל, מוצע כי הממשלה תאמץ את החלטת ועדת ההיגוי מיום 6.8.2017 ביחס למיזמים האמורים.
4. ביצוע המיזמים בפועל מותנה בקבלת כל האישורים הנדרשים על-פי דין, ובכללם האישורים הנדרשים על פי חוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992 והתקנות מכוחו, וכן בעמידת המיזמים בכל הדרישות שייקבעו ע"י מנהל האגף והגורמים במשרד ירושלים ומורשת המוסמכים לאשר את ההתקשרויות ולהתקשר בהסכמים הנדרשים לביצוע. מובהר כי אין בהצעת ההחלטה ליצור התחייבויות כלשהן כלפי צדדים שלישיים כלשהם, ומיזם אשר לא יעמוד בתנאים האמורים בסעיף זה, לא יצא אל הפועל.

היועצת המשפטית

5. יצוין כי על פי מידע שנמסר לנו, חלק מן המיזמים הינם באתרים הנמצאים בבעלות פרטית. במצב דברים זה, מובהר כי מימוש החלטת הממשלה כאמור בסעיף 4 לעיל ייעשה בכפוף לקיומן של בטוחות שעניינן הבטחת הפעלת הנכסים ואחזקתם לרווחת הציבור לטווח ארוך ולקיומם של מנגנוני פיקוח ובקרה שיבטיחו מימוש התקציבים בהתאם ליעודם לפי החלטת הממשלה.
6. יצוין כי השימוש בכינוי "מוזיאון" ביחס למיזמים בהם הדבר רלוונטי ייעשה בכפוף להוראותיו של חוק המוזיאונים, התשמ"ג-1993.
7. הסכומים הנקובים בהצעת ההחלטה הם משוערים, ומוצע להסמיק את ועדת ההיגוי לאשר התאמות תקציביות של סכומים אלו, ככל שהדבר ידרש, וזאת, בהתאם לנהלים המקובלים באגף.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

בכפוף לאמור בסעיפים 4-5 לעיל, ההצעה אינה מעוררת קשיים משפטיים.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

לא רלוונטי.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההחלטה:

בשים לב לאמור לעיל, אין מניעה משפטית לאשר את הצעת ההחלטה.

שירן שושנה
שירן שושנה, ע"ד

סגנית היועצת המשפטית